

De Toorts

Van klein naar groot

IVN Zuid-Kennemerland

NUMMER 81

JUNI 2010

Over De Toorts en IVN Zuid-Kennemerland

De Toorts is het blad van IVN Zuid-Kennemerland. Het IVN, Vereniging voor natuur- en milieueducatie, streeft naar meer natuur en een betere kwaliteit van het milieu. Meer dan 17.000 leden zetten zich vrijwillig actief hiervoor in door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten. IVN Zuid-Kennemerland is een van de ruim 174 afdelingen in het land en biedt, georganiseerd door haar leden, veel excursies en cursussen aan en een website en dit tijdschrift, De Toorts.

Lid of donateur

Leden van het IVN zijn per definitie actief binnen de afdeling. Zij hoeven geen natuurgids te zijn, er zijn voldoende andere activiteiten waar mensen bij nodig zijn.

Mensen die het werk van het IVN een warm hart toedragen maar niet actief willen zijn, kunnen de afdeling financieel steunen. Er kunnen niet genoeg donateurs zijn! Mede door hun steun kunnen wij een groot publiek betrekken bij onze gratis educatieve activiteiten.

Leden en donateurs ontvangen driemaal per jaar De Toorts. Leden ontvangen bovendien het kwartaalblad 'Mens en natuur' van IVN Nederland. De jaarbijdrage is voor leden minimaal € 16,50 en voor donateurs minimaal € 15.

Contactgegevens

Bestuur

Jany van Dijk (voorzitter), Heidi van der Marel (aspirant-secretaris), Robbert-Jan de Bruijne (penningmeester), Herm Zweerts (lid, ledenadministratie), Leen Parlevliet (lid; public relations)

Postadres: Jacob van Heemskerklaan 12, 2121XZ Bennebroek

E-mail: ivnzk.bestuur@gmail.com; ivnzk.penningmeester@gmail.com

Bank: 5007954 (ING) t.n.v. IVN Zuid-Kennemerland te Heemstede

Ledenadministratie: ivnzk leden@gmail.com

Werkgroepen

Cursussen Jan Saveur, 023-527 6896, m.saveur@planet.nl

Excursies Helga Frömming, heksenhuisje@gmx.com

Groene Winkel Meins van der Wal, 023 - 538 2839, ivnzk.groenewinkel@gmail.com

Haarlemmermeer Anneke Wegman anneke.wegman@nmch.nl

Kinderen Frank Jansen, 023 - 529 0984, ivnzk.kinderen@gmail.com

Milieu Nico Wisse, nico.wisse@online.nl

Natuurinformatiecentrum Schalkwijk, 023-5450082, theresevangroeningen@planet.nl

Natuurbelangen Hans Kerkhoff, 023 - 528 8577, ivnzk.natuurbelangen@gmail.com

Natuurwerkgroep Marc van Schie, 023 - 535 1239, ivnzk.natuurwerk@gmail.com

Oeverwaluwen Marcel Schalkwijk, 023 - 563 6888, marcel.schalkwijk@quicknet.nl

Promoteam Marc Eriks, 023 - 551 4428, marc@phoenixsailing.com

Toorts Jonne Misset, 023 - 527 4950, ivnzk.toorts@gmail.com

Aangevraagde excursies Yneke Bettink, 023 - 525 4995, ivnzk.excursies@gmail.com

Mediacontacten Marc van Schie, 023 - 535 1239, ivnzk.publiciteit@gmail.com

Website Jan-Willem Doornenbal, Ok Overbeek, ivnzk.webbeheer@gmail.com

Materialen Leo v/d Brugge, 023 - 526 1584

Meer informatie over het IVN Zuid-Kennemerland is te vinden op de website www.ivn.nl/zuidkennemerland

Daarom is het fijn om IVN-er te zijn

Yvonne Roep is IVN-natuurgids sinds november 2009. Zo'n twee jaar geleden liep ze stage in het Bialowieza Nationaal Park in Polen voor haar opleiding 'Bos- en Natuurbeheer'. Daar ontmoette zij twee Nederlanders die haar enthousiast vertelden over de natuurgidsencursus van het IVN. Dat was het moment waarop Yvonne zich realiseerde dat dat was wat zij ook wilde: excursies in de natuur geven en leren hoe dat te doen. Terug in Nederland meldde ze zich meteen aan voor de Natuurgidsencursus van het IVN Zuid-Kennemerland.

Inmiddels heeft ze haar diploma en is ze zeer actief binnen het IVN. Onder andere op landelijk niveau bij Woesteland (zie haar verhaal op pagina 15 van deze Toorts), waarvan het doel is jongeren te enthousiasmeren en te betrekken bij hun natuurlijke omgeving.

Wat Yvonne drijft, is mensen bewust maken van de samenhang, de verbondenheid die er is tussen mens en natuur, en de (helaas vaak negatieve) invloed die de mens heeft op zijn natuurlijke leefomgeving.

Waarom zij het fijn vindt om IVN-er zijn is 'dat het zo leuk is om andere mensen iets te leren over de natuur, door ze verwondering, respect en kennis bij te brengen; maar vooral door ze te laten beleven hoe geweldig de natuur is, door ze er van te laten genieten'. En: ze ontmoet allemaal leuke mensen met wie ze haar passie voor de natuur deelt.

Tekst: Bertine Hagmeijer

Colofon De Toorts

Redactie Esther van den Braak, Jan-Willem Doornenbal, Marisca van der Eem, Bertine Hagmeijer, Theo Litjens en Jonne Misset

Bijdragen van Yneke Bettink, Yvonne Roep, Margo Slot, Nico Wisse, Elvira Sanders

Druk SMIC Arnhem (smic.nl); op papier 'Helo' (met FSC-keurmerk)

Kopij De volgende Toorts komt half oktober 2010 uit. Kopij hiervoor kunt u vóór 1 september digitaal aanleveren via ivnzk.toorts@gmail.com

REDACTIONELE OVERWEGINGEN

In het februarinummer van dit jaar heb ik in globale termen iets gezegd over de plannen voor de Toorts in de nabije toekomst. Daarin heb ik ook gewezen op de keuze van het volgende thema. Voor het februarinummer was het thema van licht naar donker. Dit keer is het thema van klein naar groot. In de natuur is het vinden van toepasselijke onderwerpen bij dit thema geen probleem. We zien daar elk voorjaar legio voorbeelden van. Je zou het met een beetje fantasie een groei-orgia kunnen noemen, een groei-explosie zo u wilt. Planten, zwammen, insecten, vogels, zoogdieren ... alles tendert naar groei: groter worden, gericht op het in stand houden van de soort.

Gezocht: coördinator Toortsdistributie

Door het overlijden van Sietse Terpstra – nu alweer bijna een jaar geleden – is er op verschillende plaatsen een gat gevallen. De distributie van het blad dat u nu leest heeft een nieuwe vaste persoon nodig. Het gaat om 500 Toortsen, die driemaal per jaar moeten worden gebundeld voor veertig bezorgers. Twee mensen helpen met bundelen. Dan gaan de bundels naar de bezorgers, ook daar is hulp en een systeem voor aanwezig.

Wij verwachten van de coördinator, dat hij of zij op tijd de helpers inschakelt, regelt dat het bundelen en bezorgen goed blijft verlopen en zelf ook helpt bij het bezorgen van de bundels.

Wilt u meer weten? Neem contact op met Leen Parlevliet, tel. 023-5407222, lparle@worldonline.nl

Ingezonden brief

Claar de Jong, IVN-ster van het eerste uur, schrijft ons over het nieuwe uiterlijk van De Toorts.

Ze vindt het blad prachtig geworden, maar waar-o-waar is de tekening van de toorts op de voorkant gebleven? Die mist ze. En ze denkt ook dat nieuwe leden of donateurs zich zullen afvragen waar de naam van het blad vandaan komt, nu er geen enkele verbinding meer is met het plaatje van de plant.

Zijn er meer lezers die de toorts-tekening op de voorkant missen?

Laat het ons weten via ivnzk.toorts@gmail.com

Het zal duidelijk zijn dat in dit immense terrein beperking geboden is. Die beperking leidde tot onder andere de volgende onderwerpen: van appelpit naar appelboom, hoe natuurlijk is de appelteelt; van klein naar groot: kiemplantjes; de spectaculaire groei van Elfenbankjes; de groeisput van eenjarige.

In dit Toortsnummer kunt u naar hartelust kennis nemen van deze bijzondere bijdragen.

Mag ik u nog een overweging meegeven? Als u fotografeert, stuur dan eens een foto in die in ons thema past. Wie weet staat uw foto wel op de voorkant van het oktobernummer.

Theo Litjens

Doet u ook dit jaar weer mee?

De penningmeester verzoekt iedereen na te gaan of de contributie voor 2010 al betaald is. Heeft u nog niet betaald? Wilt u dan zo spoedig mogelijk het geld overmaken op ING-rekening 5007954 t.n.v. IVN Zuid-Kennemerland te Heemstede. Leden betalen minimaal € 16,50 per jaar en donateurs minimaal € 15,00.

IN MEMORIAM THEO VENINGS

Na een langdurige ziekte is Theo Venings, vele jaren IVN-gids, ons ontvallen.

Hij was een man met een grote liefde voor de vele aspecten van de natuur, eenvoudig van aard, een man zonder poespas, trouw aan zijn afspraken. Een man waar je van op aan kon. Soms wat stuurs in zijn reacties naar anderen toe, maar ook volop genietend van alles wat hem in de natuur boeide.

Hij had een grote kennis van zaken waarbij het vaak opviel, dat hij als grote, stoere vent toch belangstelling had voor het zeer kleine bij de onderwerpen die hij met mensen op excursies besprak. Ik denk bijvoorbeeld aan zijn demonstratie van de reactie van een Mahoniabloempje dat hij prikkelde met een tandenstokertje.

Hij was vooral een groot kenner van wilde planten Deze kennis heeft hij doorgegeven bij talloze excursies van het IVN, maar ook aan de vele bezoekers van het Thijsses's Hof. Ik herinner me nog levendig zijn deelname aan de jaarlijkse Stinsenplantendag in Thijsses's Hof, onder auspiciën van het IVN.

Inhoudsopgave

Redactiepagina	3
Milieu in je excursie	4
Wandelen voor gidsen	4
Verslag ALV	5
Bestuur: nieuw lid	5
Activiteitenagenda	6
Excursie Middenduin	8
Excursie oudgedienden	9
Hebben we hier ook heide?	9
Mycoloog	10
Van zaad tot bloem tot zaad	11
Appel en boom	12
Straatje om	13
Pommerdepom	14
Van klein naar groot	14
IVN Woesteland	15
IVN Zomerweek	15
Verzekeringen	15

In de vorige Toorts stonden foto's bij het artikel over oeverzwaluwen op pagina 4. Bij de foto van de vliegende oeverzwaluw is per ongeluk de naam van de fotograaf weggevalen. Dit is Mario Klardie.

Later, toen zijn lichamelijke conditie achteruit ging, was hij altijd gewapend met zijn wandelstok, die hij dan ook nuttig aanwendde voor het aanwijzen van kleine details op de grond.

Een paar jaar geleden nam hij ondanks zijn afnemende gezondheid toch dapper deel aan een speciaal voor enkele oudgedienden van het

IVN georganiseerde excursie in de AWD, onder leiding van een van een jeep voorziene boswachter.

Hij heeft ook grote verdienste gehad voor het Thijsses's Hof, waar hij elke woensdag langs kwam, puur voor de gezelligheid onder het genot van een kopje thee.

Theo heeft jarenlang gezorgd voor de naambordjes bij de planten in de Hof. Voor deze en vele andere activiteiten ontving hij de Jac. P. Thijsses-penning. Wij zullen zijn markante persoonlijkheid in onze herinnering bewaren.

Theo Litjens

MILIEU IN JE EXCURSIE, KAN DAT ?

De laatste maanden heeft een vijftal IVN-ers gebrainstormd over hoe je als gids het thema milieu kunt uitdragen. Wij zijn van mening dat dit thema bij het IVN Zuid- Kennemerland meer aanbod zou moeten komen. De situatie van het milieu heeft immers veel invloed op de natuur en onze leefomgeving. In feite zijn natuur en milieu onlosmakelijk met elkaar verbonden en moeten we ze als eenheid beschouwen.

Recentelijk hebben zich twee andere leden bij de werkgroep aangesloten.

Afval op het strand.

Het is de bedoeling om het onderwerp op een IVN-manier te behandelen: informeren, belangstelling en verwondering wekken en handelingsperspectief bieden. We gaan proberen het thema milieu op een speelse en natuurlijke manier te integreren in de bestaande IVN-praktijk, door aansluiting te zoeken bij wat er al is: excursies, cursussen, themadagen, groene winkel, enzovoort. We richten ons hierbij op de excursiegidsen en cursusdocenten, met de bedoeling hen instrumen-

ten/materialen aan te dragen om een breed publiek te informeren. Uiteraard staat het ieder vrij het aangeboden materiaal wel of niet te gebruiken. We willen vooral gebruik maken van ideeën en materiaal dat elders al ontwikkeld is (www.mijnivn.nl). Naast excursiemateriaal kan gedacht worden aan workshops en lezingen.

De werkgroep Milieu zal op de gebruikelijke manier vertegenwoordigd worden in het coördinatorenoverleg van de afdeling. Binnen de werkgroep wordt binnenkort vastgesteld wie de contactpersoon zal zijn.

Op dit moment bestaat de werkgroep uit Nico Wisse, Stephan Versaan, Jan Saveur, Elvira Sanders, Yvonne Roep, Anne Nicolaï en Hans Kerkhoff.

De werkgroep heeft inmiddels drie onderwerpen uitgezocht waarmee ze als eerste aan de slag gaan. Nieuwsgierig geworden? Ga naar onze website www.ivn.nl/zuidkennemerland om meer te lezen.

Tekst: Nico Wisse

Biodiversiteit, verzameld door de gidsen, op het witte doek. Foto: Bertine Hagmeijer (zie artikel in groene kader)

Biodiversiteit ontdekken tijdens de 'Voor-en-door-gidsen-wandeling' op zaterdag 29 mei. Foto: Bertine Hagmeijer

Welke aarde ruikt er zoeter: die van onder een naaldboom of die van onder een loofboom? Foto: Bertine Hagmeijer

Wandelingen-voor-en-door-gidsen (zie ook foto's)

Dit is een nieuw initiatief vanuit de kersverse natuurgidsengroep. De eerste gezamenlijke wandeling (Castricum december 2009) was erg geslaagd, dus wij gaan dit jaar graag verder.

De wandelingen hebben als doel de integratie van nieuwe gidsen, het contact houden als gidsen met elkaar, het uitwisselen van nieuwe ideeën EN natuurlijk de gezelligheid.

Daarnaast is het de bedoeling dat één of meerdere gidsen de anderen tijdens de wandeling meenemen in een nieuwe werkvorm of inspireren door een stukje excursie.

Heb je de tweede wandeling op 29 mei (met als thema 'Biodiversiteit', zie foto's hierboven) gemist?

Grijp dan nu je kans en schrijf de onderstaande data in je agenda:

Datum: 11 sept	Tijd: 7-10 uur	Thema: Eten uit de natuur
Datum: 11 dec	Tijd: 10-13 uur	Thema: Beeld en schoonheid

Voor elke wandeling is een thema. In mei was dit biodiversiteit. Voor de komende data zoeken we gidsen die het leuk vinden de excursie te leiden: dat is de route plannen en een activiteit of excursieonderdeel verzinnen. En natuurlijk zoeken we gidsen die mee komen wandelen!

De gebieden waar we wandelen liggen nog niet vast. Gidsen die een thema uitwerken kunnen dit (mede) bepalen. Voorafgaand aan elke wandeling wordt er een mail rondgestuurd met het vertrekpunt en eventueel een programma. Kom je ook mee wandelen? Je kunt je opgeven bij Yvonne Roep: yvonne.roep@gmail.com of tel. 020-683 4149.

De initiatiefnemers: Yvonne Roep, Bertine Hagmeijer en Elvira Sanders

VERSLAG ALGEMENE LEDENVERGADERING

De vergadering werd op 18 maart dit jaar gehouden. Een aantal punten volgt hieronder. Het volledige verslag kunt u lezen op www.ivn.nl/zuidkennemerland.

Financiën

De jaarrekening gaf een overschot van € 820. De kascommissie verleende de penningmeester decharge. Er wordt geen contributieverhoging ingevoerd. De Meerjarenbegroting en de begroting 2010 werden goedgekeurd.

Bestuur

Leen Parlevliet werd gekozen als nieuw bestuurslid. Hij houdt zich bezig met PR en Communicatie. Een tweede kandidaat heeft zich teruggetrokken. De secretaris heeft zijn functie neergelegd wegens drukke werkzaamheden.

Werkgroep Haarlemmermeer

Er is een werkgroep gestart die zich gaat richten op de Haarlemmermeer. Contacten worden gelegd met de werkgroepen Excursies, Cursussen en Natuurbelangen van onze afdeling. Contact met de Heimanshof, de heemtuin in Hoofddorp, is belangrijk. Daar worden veel natuureducatieve activiteiten ontplooid.

Concept Meerjarenplan 2010-2015

Het meerjarenplan heeft de titel meegekregen *Behoud het goede*. De rode draad is de keuze voor het bestendigen van de vereniging. Er zullen niet teveel nieuwe initiatieven worden ontplooid. De leden wilden enkele zaken aangescherpt hebben, zoals de samenwerking met Thijsse's Hof die in het stuk ontbreekt, aandacht voor onderbelichte gebieden (Bollenstreek, Haarlemmermeer, Schalkwijk), aanwas van donateurs, en voorkeur voor nascholingscursussen voor gidsen, boven het snel opstarten van een volgende Natuurgidsencursus.

Samenwerking met Nationaal Park Zuid-Kennemerland

Het NPZK streeft naar meer samenwerking en kennisuitwisseling met andere groene vrijwilligersorganisaties. Zij doen deze organisaties een aanbod van diensten, zoals bijscholing en gebruik van ruimtes en materialen. Daar tegenover staat dan ondersteuning voor NPZK-excursies vanuit een pool van vrijwilligers. De leden spraken bereidheid tot samenwerking uit, maar algemeen vond men dat in het NPZK-plan het aandeel van de groene organisaties, waaronder onze afdeling, te onderbelicht was. Een aantal IVN-gidsen gaat een nieuw samenwerkingsvoorstel voorbereiden.

Activiteiten

- Er is een initiatief gekomen om voor de gidsen een korte reanimatiecursus te organiseren. Ook is er een handzame EHBO-kaart ontwikkeld.
- Er zijn plannen om een nieuw IVN-evenement te organiseren rond de Kerstdagen.
- De werkgroep Milieu is nieuw in de afdeling. Men wil IVN-gidsen praktische handvaten bieden om aandacht aan het milieu te besteden tijdens hun excursies.

Tekst: Jonne Misset

Introductie nieuw bestuurslid: Heidi van der Marel

Over ecosystemen, veranderen en pompoenen

Op de plaats van het gebruikelijke stuk van het bestuur stelt de nieuwe kandidaat-secretaris zich graag voor. Mijn naam is Heidi van der

Marel. Sinds een paar jaar ben ik (een weinig actief) lid van het IVN-ZK. Om meer betrokken te raken, bezocht ik onlangs de jaarvergadering. Daar hoorde ik van de vacature en van het een kwam het ander. Mijn natuurachtergrond ligt vooral in mijn studie milieukunde en tuinieren imkerervaring. Relaties in de natuur hebben speciaal mijn interesse; ecosystemen en hoe de mens zijn omgeving benut. Favoriete boek is 'The Eternal Frontier' over de ecologische historie van Noord-Amerika. Daaruit blijkt dat veranderen inherent is aan de natuur.

Meer aandacht binnen het IVN-ZK voor de milieukant van de natuur vind ik een heel goede zaak. Bij mijn journalistieke werk (www.greenhousecommunicatie.nl) merk ik dat veel mensen en bedrijven milieuisues belangrijk vinden.

Besturen an sich is nieuw voor mij. Een uitdaging waarover ik wel ideeën heb, over samenwerken bijvoorbeeld. Delen van kennis en uitwisselen van ervaringen staan bij mij voorop. IVN-ZK als een netwerk, zonder hiërarchie. Mijn favoriete niet-aalbare diersoort: spinnen. Favoriete plantensoort: pompoenen.

Oeverzwaluwinformatiepaneel

Tijdens de Dag van het Park, op 30 mei, is het informatiepaneel Oeverzwaluweiland Toolenburgerplas onthuld door de oeverzwaluwen-pioniers Mieke Ooms en Huib Koel.

De gemeente Haarlemmermeer heeft ervoor gezorgd dat deze lang gekoesterde wens in vervulling is gegaan.

Herm Zweerts

Activiteitenprogramma Zomer 2010

IVN, Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie, afdeling Zuid-Kennemerland

Zondag 13 juni 12.00 – 13.30

Excursie Waterbeestjes Poelbroek

Kinderen vangen en bekijken zelf waterdiertjes. Er zijn materialen, maar neem zelf ook wat mee (zie website)

- ⊙ vanaf het einde van de Bernadottelaan bij de Meerwijkplas
- ⓘ Dik Vonk 023-5254140

Zondag 13 juni 11.00 – 12.30

Kornetvissen bij Parnassia

Met een kor het water in, ontdek wat er leeft in de zee.

- ⊙ Strandopgang bij restaurant Parnassia
- ⓘ Bart Poelman 023 - 5324213

Donderdag 1 juli 20.00 – 21.30

Zeedorpenlandschap Zuidduinen

Zeedorpencultuur met karakteristieke zeedorpenvegetatie.

- ⊙ parkeerwachtershuisje Ir. G. Friedhoffplein, Zandvoort
- ⓘ Erna Schreuder 023-5314647

Zondag 4 juli 18.00 – 22.00

Bloemen, vlinders en onbekende duinvalleien op het Kraansvlak

Over het Wurmenveld en het Kraansvlak naar Bloemendaal aan Zee en weer terug via het Duinpieperpad.

- ⊙ Vertrek vanaf het spoorfiets-tunneltje in Zandvoort-N, einde Wattstraat; per fiets bereikbaar via het Visserspad. Verrekijker, drinken en iets te eten meenemen.
- ⓘ Jacqueline van Klaveren 020 - 681 8099

Zondag 11 juli 12.00 – 14.00

Leven op zes poten

Ontelbare soorten insecten zijn er. Hoe herken je een kever? Wat is het verschil tussen een bij en een hommelt? We ontdekken wie waar leeft en waarom ze zich daar thuis voelen.

- ⊙ AWD, ingang Panneland
- ⓘ Er kunnen slechts 40 mensen mee. Alleen via aanmelding bij Jacqueline van Klaveren 06-15 456 107.

Donderdag 22 juli 19.30 – 20.30

Fietsexcursie Natte Duinvalleien Zuidervlak

U maakt kennis met de vegetatie van natte duinvalleien. Er leven ook Hazelwormen!

- ⊙ Nationaal Park informatiepaneel ingang Duin & Kruidberg
- ⓘ Graag vooraf aanmelden bij Yneke Bettink 023 – 525 4995

Zondag 15 augustus 12.00-14.00

Op spinnensafari

Spinnen? Vleesslurpende rovers zijn het met kaken en klauwen. Hoe vangen zij hun prooi? Weinig lopen maar veel zien.

- ⊙ AWD, ingang Zandvoortselaan
- ⓘ Jacqueline van Klaveren 020-6818099

Dinsdag 17 augustus 19.00 – 20.30

Avondexcursie Eindhovenout

Een oud landgoed en een restant van de oorspronkelijke natte laagvlakte tussen Haarlem en de duinen.

- ⊙ parkeerplaats bij middelbare school Sancta Maria.
- ⓘ Dik Vonk 023-5254140

Zondag 22 augustus 11.00 – 12.30

Natuur in de stad Haarlem

Op zoek naar bijzonderheden in de Bolwerken en Kenaupark en verrassend groen in de oude binnenstad!

- ⊙ Start vóór Albert Heijn in het station Haarlem CS
- ⓘ Aanmelden graag. Ronald van Zon: 023-5492719

Donderdag 26 augustus 18.30 – 20.00

Bessen, noten en vruchten

i.s.m. gemeente Heemstede. Avondwandeling door het nazomerbos van Groenendaal.

- ⊙ Wandelbos Groenendaal, infopaneel grote parkeerplaats
- ⓘ Wim Swinkels 023-5293302

Zaterdag 28 augustus 9.30 - 15.30

Natuurwerkdag: Hooien in het Spaarnwouderveen

Recreatiegebied Spaarnwoude bij Halfweg

- ⊙ kruising Spaarndammerdijk met Oude Notweg/Batterijweg
- ⓘ Marc van Schie 023-5351239

Zondag 29 augustus 14.00 – 16.30

Heide-excursie in de oude duinen van de Zilk

Wilt u weten waarom hier een zeldzame kalkmijdende heidevegetatie groeit? Kom dan naar deze excursie.

- ⊙ AWD- ingang de Zilk bij het dorp de Zilk (Joppeweg 1, Noordwijkerhout; Toegangskaart AWD verplicht)
- ⓘ Margo Slot 023 - 5276145

Vrijdag 3 september 12.00 t/m zaterdag 4 september 16.00

Natuurwerkweekend Vogeleilanden Ketelmeer, Kampereiland

- ⊙ Op de vogeleilanden in het Ketelmeer, Overijssel
- ⓘ Marc van Schie 023-5351239

Zondag 5 september 11.00 – 12.30

Excursie Waterbeestjes Hekslootpolder

Voor (groot)ouders en kinderen. We kijken welke beestjes er in schoon en in minder schoon water leven. Zelf wit bakje of een lichtgekleurde afwasbak meenemen. Opzoekkaarten zijn aanwezig.

- ⊙ het infopaneel Spaarnwoude bij het parkeerplaatsje hoek Vondelweg/ Spaarndamseweg.
- ⓘ Dik Vonk 023-5254140

Zondag 5 september 11.00 – 14.00

Roofvogelexcursie op de fiets door het Recreatieschap Spaarnwoude

Spaarnwoude is bij uitstek geschikt om roofvogels te spotten. En kans op roofvogelsoorten op doortrek.

- ⊙ Verzamelen bij boerderij Zorgvrij, Genieweg 50 Velzen Zuid
- ① Eric van Bakel 023 - 5393507

Donderdag 9 september 19.00 – 20.30

Vruchten en Zaden Leyduin

Het bos maakt zich op voor de herfst. Dieren gebruiken vruchten en zaden als voorraad voor de winter.

- ⊙ Parkeerplaats Leyduin, Manpadslaan, Heemstede.
- ① Marc van Schie 023-5351239

Zondag 12 september 11.00 – 12.30

Strandexcursie voor kinderen Parnassia

Wat is er allemaal te vinden op het strand en hoe komt het daar? Een spannende excursie! (zonder ouders)

- ⊙ strandopgang bij Strandpaviljoen Parnassia (NPZK)
- ① Frank Jansen 023 - 5290984

Dinsdag 14 september 18.30 – 20.30

Maak kennis met Grote Klaas, Mooie Nel en Dappere Hansje! Fietsexcursie door Dijkland

We zien hoe een landschap in de loop der eeuwen kan veranderen. We fietsen 5000 jaar terug in de tijd. Zorg voor goede schoenen en een verrekijker. Niet geschikt voor kinderen.

- ⊙ Standbeeld van Hansje Brinkers op de Spaarndammerdijk in Spaarndam
- ① Aanmelden bij: Jonne Misset 023 – 5274950 of jonnemisset@yahoo.com

Zondag 19 september 11.00 – 12.30

Zaden en Vruchten, Romolen Heempark

Nu dragen bomen en struiken vruchten. We kijken naar vorm en variatie en manieren van verspreiding.

- ⊙ Verzamelen op de brug op Laan van Angers (hoek Europaweg) nabij de ingang van het park
- ① Marc van Schie 023-5351239

Zaterdag 25 september 10.00 – 15.30

Natuurwerkdag in de A'damse Waterleidingduinen

Een leuke werkdag in een prachtig gebied. De eerste koffie om 10 uur is voor rekening van Waternet!

- ⊙ Verzamelen om 10.00 uur bij Café De Doofpot in De Zilk.
- ① Aanmelden en informatie: Marc van Schie 023-5351239

Zondag 26 september 16.00 – 19.00

Twee seizoenen herfstwandeling Amsterdams Waterleidingduinen i.s.m. Waternet

Een stevige wandeling waarbij dezelfde route ieder seizoen fascinerend anders is. Neem drinken en eten mee.

- ⊙ Waterleidingduinen, ingang Panneland. (Toegangskaart verplicht)
- ① Margo Slot 023-5276145

Woensdag 29 september 20.00 – 21.30

Paddestoelenlezing i.s.m. KNNV

Lezing over paddestoelen in Zuid-Kennemerland, tevens opfriscursus voor gidsen.

- ⊙ NME Ter Kleef, Kleverlaan 9, Haarlem
- ① Leo van der Brugge 023-5261584

Zondag 3 oktober 10.30 – 16.00

Paddestoelendag Elswout

Jaarlijks evenement i.s.m. Staatsbosbeheer

- Paddestoelenexcursies (1,5 uur) starten om 11.30, 12.30, 13.30 en 14.30 uur. Gratis kaartjes in het Koetshuis.
- Dialezingen van 20 minuten: iedere heel uur van 11-15.00
- Kinderexcursies (4 t/m 10 jaar) om 12.30 en 14.30 uur. Duur ca. 1 uur. (zonder ouders)
- Verder: puzzeltocht voor kinderen/knutseltafel/sprookjesfiguren in het bos/verkoop paddestoelen en kweekstammetjes.
- ⊙ Elswoutslaan 12a, Overveen. Kom op de fiets. Weinig parkeerplek. Toegangskaartje (EUR 0,50) is verplicht.
- ① Jan Saveur 023 - 5276896

Zondag 10 oktober 11.00 – 13.00

Herfstwandeling op de Begraafplaats Kleverlaan

We kijken naar het monumentale van de bomen, en hoe ze zich voorbereiden op de winter. I.s.m. de KNNV.

- ⊙ ingang Algemene Begraafplaats aan de Kleverlaan.
- ① Hans Kerkhoff 023 - 5288577

VOORAANKONDIGINGEN

Zondag 16 oktober 9.30 – 13.00

Natuurwerkdag Oeverlanden van de Liede, Haarlem

Zondag 17 oktober 10.30 – 16.00

Paddestoelendag Linnaeushof

Zondag 17 oktober 8.00 – 10.30

Trekvogelexcursie Hekslootpolder

Zondag 24 oktober 16.00 – 17.30

Wilde herfstexcursie voor kinderen

IVN-ZK Activiteitenprogramma - Meer informatie over onze activiteiten op www.ivn.nl/zuidkennemerland

Excursies gaan altijd door, ook als het regent. Aanmelden is niet nodig, tenzij aangegeven.

⊙ = plaats van vertrek; =fiets; ① =informatie; =(ook) voor kinderen; =niet voor kinderen

EXCURSIE MIDDENDUIN

Zijn dat dikkopjes?

Nee, dat zijn die andere beestjes.

Een prachtige zondagochtend in Middenduin. Op de parkeerplaats komen steeds meer ouders met kinderen. De groep is veel te groot als excursiegroep. Dat klopt, want het is een gecombineerde excursie. 22 kinderen gaan in groepjes op zoek naar dieren en diertjes en de ouders gaan apart op zoek naar vogels, tot vreugde van ouders en kinderen.

Beide excursies zijn opgezet door Sietse Terpstra[1] en Petra van Wezel, gidsen van de nieuwe lichte, als eindopdracht van hun opleiding. En beide excursies werden deze zondagochtend door allemaal nieuwe gidsen gegeven.

Natuurgidsen op pad met kinderen in Middenduin.

Gids Wim Lutgerink in actie tijdens de Vogelexcursie voor volwassenen.

Vogels kijken (en natuurlijk beluisteren) in Middenduin is bijzonder relaxed. Je hoeft bijna geen stap te zetten: overal om je heen hoor je geweldig gefluit. Maar wát hoor je dan eigenlijk? De gidsen maken het op een eenvoudige manier duidelijk, met leuke verhaaltjes en ezelsbruggetjes. En je hoeft niet alle namen te onthouden. Het is al heel mooi als je in je eigen tuin dat kleine gele vogeltje met dat petje en dat stropdasje herkent, de koolmees dus.

De kinderen waren even enthousiast, maar daar zat meer beweging in. Tot grote vreugde hadden de gidsen bakken met waterbeestjes klaargezet. Wat is dat mooi, om al die kinderen rond die bakken gehurkt te zien, gespannen turend, af en toe wat uit het water vissend, soms een beetje ... huh, eng ...

Welk waterdiertje is dat nou?

Dat iedereen genoten had was duidelijk te merken. De kinderen hadden hele verhalen toen ze hun ouders weer zagen. En die ... gaven na afloop de gidsen een hand: bedankt voor de leuke excursies.

Tekst & foto's: Jonne Missel

[1] Sietse Terpstra overleed zeer plotseling tijdens zijn opleiding tot gids. Hij heeft zijn diploma postuum gekregen.

Wat voor spannends is er bij die boom te zien?

EXCURSIE VOOR IVN- OUDGEDIENDEN: ont- moeting met wisenten

Op initiatief en onder begeleiding van Jonne Misset gingen op een prachtige meimorgen op weg naar het Kraansvlak: Claar de Jong, Wil Stumpe en Theo Litjens. De deelnemers waren in de aanloop naar al reuze verwend door het thuis ophalen naar het startpunt in de Zandwaaier. Daar maakten wij kennis met de gids voor die dag: Walter Oosterom, boswachter van PWN en voorzien van een busje. Gezien de tamelijk bejaarde benen van de deelnemers was dat wel erg luxe.

Claar de Jong, Wil Stumpe, PWN-boswachter Walter Oosterom en Theo Litjens na afloop van de excursie. Foto: Jonne Misset

Door dat luxe vervoer werd eigenlijk het karakter van de tocht bepaald. Genieten van het weidse zicht op het prachtige duinlandschap met vele groene accenten, het geel van het duinzand, maar ook veel dood hout.

Dus niet gewapend met flora en loep met de neus over de grond naar plantjes kijken of in stilte afwachten tot er een vogeltje in de kijker wil verschijnen. Ik herinner me alleen Duinsalomonsezel en Slangenkruid gezien te hebben.

Maar aangekomen bij het Vogelmeer kwamen de vogelaars wel aan hun trekken bij het zien van tientallen Aalscholvers, Brandganzen, Nijlganzen, Zilvermeeuwen en een eenzame Kievit.

Een hoogtepunt van de tocht was wel de ontmoeting met een groep van negen Wisenten, deels koeien en enkele kalveren. Vader stier was in geen velden of wegen te bekennen. Die had kennelijk al zijn taak verricht. Bijzonder was ook dat in de nabije omgeving van de Wisenten een groep Konikpaarden graasde. Walter vertelde, dat er een universitair studieproject gaande is om ondermeer vast te stellen of het samengaan van Wisenten en Konikpaarden in het Kraansvlak verantwoord is. De Wisenten zijn afkomstig uit het Bialowieza Nationaal Park in Polen. Een groep biologiestudenten doet een aantal jaren onderzoek en heeft daar toe een vast onderkomen in het gebied.

Voorts leidde Walter ons langs enkele natuuroopbouwprojecten, waaronder een met de grappige naam *De Bruid van Haarlem*, vanwege de vele witbloeiende Liguster die er vroeger stond. Interessant was ook te horen

Wisenten in het Kraansvlak. Foto: Jonne Misset

over de opgravingen uit de Merovingische tijd, ca. 1000 tot 1500 na Chr.

Voor de mogelijk niet ingewijden in de kennis over het Kraansvlak, hierbij enkele details. Het terrein is eigendom van de Provincie en wordt beheerd door het PWN. Het beslaat een oppervlakte van 343 ha. en is gelegen ten zuiden van de Zeeweg en ten noorden van de spoorlijn Overveen- Zandvoort en van het autoracecircuit. Het gebied heeft een bovenwindse ligging ten opzichte van Zandvoort, zodat er van de omgeving afwijkende verstuiwingsprocessen waren. Daardoor ontstonden verschillende humus- en kalkrijkdom situaties, die in het gebied een grote rijkdom aan bijzondere planten oplevert. Er zijn nog enkele Valmuren uit de Tweede Wereldoorlog aanwezig. Het Nationaal Park organiseert met enige regelmaat wisentexcursies in dit gebied, het is verder niet vrij toegankelijk.

Tekst: Theo Litjens

Ik wist niet dat we hier ook heide hebben ...

overgangen zien. Een uniek landschap.

Een bijzondere plant in dit landschap is de kalkmijdende Adelaarsvaren. Onderzoeksteams vanuit de hele wereld kunnen niet verklaren waarom deze varen hier in het open veld gedijt, terwijl hij verder alleen in schaduwrijke bossen voorkomt. De vormen van het landschap zijn hier in het open terrein goed te herkennen. Onze gidsen laten het u graag zien en kunnen er veel over vertellen. Ze geven op 29 augustus a.s. een excursie in dit unieke gebied. Kijk voor vertrekpunt en tijd in het activiteitenprogramma in deze Toorts.

Tekst: Margo Slot & Foto: Eric van Bakel

MYCOLOOG

Ik ken het woord, maar ben het niet. Ben meer een liefhebbende, fotograferende verkenner dan een paddenstoelenkenner. Toch waag ik me aan een stuk over Elfenbankjes, omdat het paddenstoelen zijn die je het hele jaar door kunt bekijken. En omdat ze mijn fantasie prikkelen.

*zijn stomp is verbonden door mos
elfen plantten er bankjes tegen
zijn einde is hun rustpunt*

Het gewone Elfenbankje (*Trametes versicolor*) is een van de meer dan 3500 soorten schimmels die in ons land voorkomt en in ieder bos of tuin waar dode loofbomen mogen blijven, kun je het tegenkomen. Het is een van de weinige paddenstoelen die over bijna de hele wereld voorkomt. Soms kun je hun groei op een boom volgen: van kleine wittige vlekjes die uitgroeien, uitstulpen en dan dakpansgewijs in groepjes langzaam hun hoeden ontvouwen.

De dakpansgewijze groei van het Elfenbankje.

Het zijn taaie rakkers die hun hoedjes in verschillende kleuren tonen. Een witte hoedrand, waarbinnen verschillende gekleurde zones voorkomen: wit, okergeel, (rood)bruin, grijs, blauw of zwartachtig. Met witte poriën aan de onderkant. Ik dacht dat ze jaren oud werden, maar las dat ze eenjarig zijn.

Het zijn saprophyten: afbrekers van afgestorven plantaardig materiaal. En er is een volgorde in de groei en bloei van die soort. De pioniers, bijvoorbeeld de Purperkorstzwam, zijn de eerste afbrekers van de houtstof en bereiden zo de weg voor de volgende groep.

De verschillende kleuren van de hoedjes.

Hout is opgebouwd uit o.a. cellulose, hemicellulose en lignine. Dit zijn zeer complexe en grote moleculen. Houtpaddenstoelen beschikken over enzymen, waarmee ze in staat zijn om deze moleculen in kleinere stukken af te breken, die dan vervolgens vaak door andere paddenstoelen worden opgeruimd. Zo kun je dan ook op een oude stomp ieder jaar andere soorten zien en hem langzaam uit elkaar zien vallen.

Ik loop geregeld eenzelfde route door het bos en kom dan altijd langs een enorme dode, liggende boom waarop altijd paddenstoelen te zien zijn. In de herfst, als het lekker vochtig is geweest, dan zie je allerlei soorten aan alle kanten van de inmiddels steeds kaler wordende stam.

Maar nu, in mei, is de oogst mager en

Elfenbankjes en andere paddenstoelen op een dode boom.

zie ik bijna alleen Elfenbankjes. Je realiseert je niet dat als je diep de gezonde boslucht inademt, je mogelijk duizenden sporen inademt, want bijna alle sporen worden door de lucht verspreid.

De grootte van sporen wordt uitgedrukt in microns (1 micron is het duizendste deel van een millimeter). Van een spore van tien micron heb je er dus honderd nodig om een rijtje van één millimeter te leggen.

Voor één centimeter dus duizend micron, voor één meter honderdduizend, en voor één kilometer dus een miljoen. Het aantal sporen dat een paddenstoel kan maken is onvoorstelbaar groot. Sommige soorten leveren zoveel sporen, dat je er een rij van wel vijfduizend kilometer van kunt maken.

Een spore is eenvoudiger gebouwd

De witte poriën aan de onderkant van een houtzwam.

dan een zaadje. In een zaadje zit al het nieuwe plantje (blad en wortel) klaar en het kan direct uitgroeien tot een plant.

Een spore kan alleen maar een zwamdraadje vormen. Pas later kan dat uitgroeien tot een zwamvlok die in principe eeuwen kan doorgroeien. Omdat de zwamvlok (mycelium) geen bladgroen heeft, moet het voedsel halen uit levend of dood (plantaardig) materiaal.

En omdat in de natuur elke soort zichzelf wil vermeerderen, ontstaan op de zwamdraden kleine knopjes die uitgroeien tot paddenstoelen die weer sporen kunnen ontwikkelen en laten verspreiden. Een boeiende en kleurrijke cirkelgang.

Tekst & foto's: Marisca van der Eem

VAN ZAAD TOT BLOEM TOT ZAAD IN SLECHTS ENKELE MAANDEN

In het voorjaar komt de natuur tot leven. Na een lange en soms koude winter zorgen warmte, licht en water dat zaadjes ontkiemen, knoppen gaan groeien en bladeren zich ontvouwen. In het voorjaar toont zich nieuwe levenskracht.

Iedereen kent ze wel, de vrolijke, uitbundig bloeiende zomerbloeiers, vaak met bloemen in felle kleuren: de ijle klaprozen, de statige ridderspoor, de lieflijk ouderwetse korenbloemen, juffertje-in-'t-groen, zonnebloemen ... al deze bloemen bloeien aan eenjarige planten. De zaadjes van deze planten verrichten eigenlijk een klein wonderdje. Ingebed in de grond, besluiten ze op een bepaald moment in het voorjaar al hun energie te verzamelen en - verwarmd door de eerste lente-zonnestrallen - te ontkiemen.

Deze zaadjes zullen er voor moeten zorgen, dat het plantje dat nog uit hen moet gaan groeien, aan het eind van het zomerseizoen weer nieuwe zaadjes heeft geproduceerd. Maar voordat het zover is, moeten deze dappere zaadjes in een rap tempo eerst nog een hele zaadleverende plant laten ontstaan en groot laten worden. Een hele klus voor zo'n klein zaadje, maar toch lukt het ieder jaar weer!

Een eenjarige plant heeft een groei- en bloeicyclus van nog niet eens één jaar: een voorjaars- en zomerseizoen samen. In die tijd ontkiemen de zaadjes, groeien en bloeien de planten, vormen zij zelf weer zaad en sterven ze vervolgens af, nog voor er een jaar om is.

In die korte tijd voltooien deze planten hun hele levenscyclus, van zaad-naar-bloem-naar-zaad. Soms zie je meerdere stadia van die levenscyclus op één plant bijeen (zie foto). Het zijn snelle groeiers die vreselijke haast hebben om voldoende zaad te produceren voordat de winter aanbreekt. Dat zaad overwintert in de grond en ontkiemt zodra er weer voldoende warmte, licht en water aanwezig is: in de volgende lente. Veel voedingsgewassen, zoals granen en erwten, zijn eenjarige planten.

Om voor de voortplanting zo succesvol mogelijk te zijn, bloeien de eenjarige planten zeer rijk: hoe meer bloemen hoe meer zaad er gevormd kan worden, dus hoe groter de kans op een succesvolle voortplanting en op het voortbestaan van de eigen soort. Wát een levenskracht zit er verstopt in zo'n klein, teer plantje. Op naar wéér een nieuw jaar met wéér een nieuwe generatie eenjarige zomerbloeiers, die vastbesloten is om zoveel mogelijk nakomelingen te creëren.

Tekst: Bertine Hagmeijer & Foto: Marisca van der Eem

DE APPEL VALT (NIET) VER VAN DE BOOM

Uit een appelpitje zou een hele boom moeten kunnen groeien, die ook weer honderden appels kan dragen met duizenden pitjes. Maar gebeurt dat ook zo? De bloesems worden bevrucht, de pitjes gevormd en ingesloten in klokhuus en vruchtvlies, de appels worden gegeten door mens en dier. Sommige klokhuizen komen in vruchtbare aarde. Maar staat dat garant voor heerlijke, nieuwe appels?

Waar kan ik beter met mijn vragen terecht dan bij de POMologische Vereniging Noord-Holland (in het kort POM). De POM heeft sinds vijf jaar een collectieboomgaard in de Beemster. Hier laten Ger Ernsting en Wim van Rooijen me de verzameling zien van zo'n 300 verschillende rassen appelaars en perelaars. Veel oude rassen die al minstens 250 jaar deel uitmaken van het Noordhollands cultuurlandschap, destijds beschreven door J.H. Knoop. Het meest trots zijn ze op de hoogstambomen. Daarnaast veel halfstam en spil (laagstam). Het zijn allemaal geselecteerde rassen, waarbij gelet is op smaak, uiterlijk, rijptijd, groei-omstandigheden, toepasbaarheid en ziekteresistentie. Om die rassen in stand te houden wordt vermeerderd door het enten van een tak van het gewenste ras op een onderstam die de gewenste groeisnelheid en — vorm geeft.

Collectieboomgaard POM.

Als je de natuur haar gang laat gaan, uit de pitjes zaailingen laat opgroeien, dan gaat het met de genetische eigenschappen alle kanten uit. Elk pitje heeft namelijk uniek genetisch materiaal, de helft uit de moederboom, en de andere helft kan voor elk pitje in een appel van een andere boom, een ander ras, afstammen. Voor telers is dat niet gewenst. Deze bomen zijn dus echte cultuurproducten. En dat zijn ze ook al duizenden jaren, sinds de Kazachstaanse voorouder *Malus Sieversii*

met entingstechnieken en gecontroleerde kruising steeds verder veredeld en verspreid is.

Terwijl uit commercieel oogpunt de laagstamvarianten van enkele bekende rassen geprefereerd worden, probeert de POM de oude rassen en het daarbij behorende landschap in stand te houden.

In Zuid-Kennemerland is de vereniging met advies en/of snoei onder meer actief bij Huis Te Manpad in Heemstede en Huis Te Spijk in Velsbroek. Bij Huis Te Manpad staan ruim zestig oude rassen tegen de slangenmuur op het landgoed. Goed beschermd en vroeg in bloei. Erg leuk om te gaan kijken. Huis Te Spijk is niet voor publiek toegankelijk. Op deze historische grond, waar vroeger een kasteel stond en waar de overgebleven wallen nu rijksmonument zijn, plantten de huidige bewoners zo'n tien jaar geleden vijftig oude appelrassen. De schapen grazen er tussen.

Slangenmuur met perelaars op Huis Te Manpad.

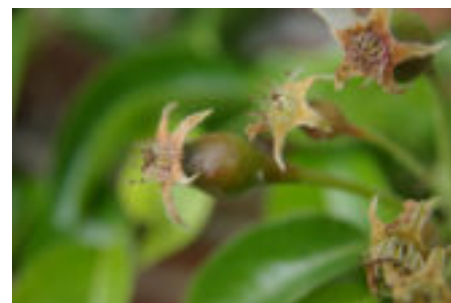
Kortom, we hebben nauwelijks meer natuurlijke voortplanting van appelbomen, alles gebeurt volgens oude culturen met enten. Dit kan echter wel een waardevolle invulling aan het Nederlands landschap geven.

Tekst & foto's: Jan-Willem Doornenbal

PS: op www.ivn.nl/zuidkennemerland >publicaties>toorts een lijstje met web-links naar sites over appels, de genoemde verenigingen, etc.

Biologische rupsbestrijding: huisvesting voor oorwurmen

De groei begint.

STRAATJE OM

De kiemkracht is groot en jonge eschdoortjes staan overal in groote massa op.

Dit las ik in een prachtig oud boek, *Boomenspiegel* geheten.

Als ik naar buiten stap, zie ik overal esdoornzaailingen. Tussen de straatstenen, in de tuin, in een plantenbak, in een gleuf in de biels. Ik weet niet of het alle jaren zo is, maar dit voorjaar valt het me op dat ik ze overal zie. En soms wel zo'n honderd bij elkaar.

Ik loop het bruggetje over achter ons huis en blijf even staan genieten van de zon, de paardenbloemen, pinksterbloemen en madeliefjes in het gras en jawel, de esdoornzaailingen. Maar ik kijk ook in het groene water naar de bladeren van de waterlelie die grotendeels nog onder water liggen. Direct komt dan het begin van het gedicht van Frederik van Eeden bij me boven:

Ik heb de witte waterlelie lief...

Maar kijkend in het water zie ik opeens een grote, grijze vis, sierlijk zwiepend met zijn staart. En nog een en nog een. Twee dames blijven staan en kijken mee. "Oh, een harder." "Nee, een karper." Ikzelf heb geen idee. Ben gewoon blij hier vissen te zien en dan ook nog zulke grote. Ze hebben de grootte van een schelvis bij de visman. Ze zwemmen om elkaar heen als een stel verliefde vissen en misschien is dit

het voorspel van iets moois waar iets kleins uitkomt dat, als het de kans krijgt, uitgroeit tot een grijze vis met een lichtere streep op de rug, die rondzwemt in zijn geboortesloot.

Ik loop verder langs de waterkant en als niemand hier de komende jaren zou maaien, zou er een klein esdoornbosje kunnen ontstaan. Ik trek er een zaailing uit om onder de scanner te leggen.

Ik weet dat de *Acer pseudoplatanus* wel 150 tot 200 jaar oud kan worden, maar ik denk niet dat een van deze plantjes hier die leeftijd zal halen. Ik wil ze eigenlijk wel even groter zien en loop door naar Groenendaal waar ik het 'opschot' in verschillende stadia kan bekijken. Prachtig als de zon door de bladeren schijnt. In Engeland werden vroeger die bladeren gebruikt als onderlegger tijdens het bakken van paas- en oogstbroodjes, omdat de opvallende nerven dan een leuk patroon aan de broodjes gaven.

Alle knoppen zijn inmiddels uit. Dat doet me weer denken aan het oude boek waar over de knoppen geschreven staat *'De knoppen zijn den gehele winter groen; voor het uitbotten worden ze lang en groot en zoo mooi glad dat men lust krijgt erin te bijten, als in een blanken, malschen amandel.'*

En als ik weer opkijk, zie ik een ooievaar overvliegen. Ik blijf het iets heel bijzonders vinden dat die vogel die ik vroeger alleen uit de boeken kende en later in Portugal heb gezien, nu vlakbij overvliegt en hier ook broedt. Wel drie ooievaarsnesten in Heemstede zijn bewoond en dat alles dankzij een volhoudende burger. Ik ga de vogel achterna om te kijken of er bij het nest iets te zien is.

Wat kun je toch blij worden van iets wat geen geld kost en je zo aangeboden krijgt. Het enige dat je ervoor moet doen is naar buiten gaan en ogen en oren open zetten. En genieten natuurlijk. Heel veel genieten.

Tekst en foto's: Marisca van der Eem

POMMERDEPOMME HERINNERINGEN

Mijn jeugdijaren zijn onverbrekkelijk en onuitwisbaar verbonden met de oude boomgaard bij ons ouderlijk huis. En dat had met een heleboel boomgaard-kanten te maken.

Je kon heerlijk profiteren van het afgevallen fruit in het najaar en een appeltje meepikken voordat je naar school ging. Ook het plukken van het fruit in het najaar was een feest. Voor zover je het niet met een laddertje af kon, moest je soms hoog klimmen om de verstweg hangende appels of peren te bereiken. Overigens legden we daarbij enige vindingrijkheid aan de dag. We hadden ontdekt dat je met een rond visnet aan een lange bamboestok behalve vis ook appels en peren kon vangen. Je haakte met de verstevigde rand van het visnet achter de appel, op de plek waar hij vast zat met het steeltje aan een tak. Met een beetje voorzichtig heen en weer schudden liet de appel los van het steeltje en viel dan in het net. Een tijdrovende bezigheid, die nu in een grote, commercieel opgezette boomgaard tot ondergang van het bedrijf zou leiden.

We moesten de boomgaard ook on-

derhouden, bijvoorbeeld het onkruid wegschoffelen en afgevallen blad en afgewaaid takken opruimen.

Vroeg in het voorjaar kwam er altijd een loonspuitter voor de bestrijding van insecten, meestal iets vóór de bloei. Het waren, denk ik nu beoordeeld, verwerpelijke chemicaliën zoals Bordeaux pap, een spul op kopervitriool basis, blauwachtig van kleur, dat werd aangemaakt en vervoerd in een kruiwagen.

Er moest ook elk jaar gemest worden, meestal met koemest, aangemaakt als gier. Echter in het laatste oorlogsjaar, toen het transport praktisch kwam stil te staan, ging de gierput bij het woonhuis open en werd de boomgaard van eigen mest voorzien. Een schoolvoorbeeld van recycling, maar wat een lucht!

Vruchtbomen stonden er vele, soms kromgegroeid van ouderdom en altijd aan de onderzijde van de takken van bepaalde soorten, een hoeveelheid bloedluis. Die naam is duidelijk voor iedereen, die wel eens met een stevige handdruk over zo'n bloedluisplek heeft gewreven. Het ziet er op de boom onaangetast uit als een laagje watten, maar o wee!

Wat de fruitsoorten betreft herinner ik

me vooral de gloeiend rood gekleurde Bellefleur, een spijkerharde appel, maar lekker! Ook de prachtige Goudreinetten, voorts perensoorten als St. Remy, Muskuspeer en Louwtjespeer. Maar er groeide ook kleiner spul zoals de pruimensoorten Reine Claude en Reine Victoria, aardbeien, rode, zwarte en witte bessen, rabarber enzovoort.

Er groeiden tegen een lange muur een aantal Morellenstruiken. De vruchten smaken wat zurig. Ze werden in grote stopflessen op brandewijn met veel gesmolten kandisuiker en kaneelstokjes gezet. Een superieur drankje. Behalve wij waren ook de spreuwen gek op de rijpe Morellen. Daar wisten we in die tijd wel raad mee, namelijk: de windbuks.

Het ging me echt aan mijn hart, toen ik jaren later de vertrouwde plekken uit de jeugdijaren bezocht en vast stelde dat al dat moois: het huis, de boomgaard, de karakteristieke omgeving, was verdwenen, vervangen door de nieuwe tijd. Het was een kostbaar bezit en dat is het eigenlijk nog steeds, maar dan in de herinnering.

Tekst: Theo Litjens

Van klein naar groot

In het voorjaar kom ik velerlei kiemplanten tegen. Ontkieming is mijns inziens als *beweging* te beschouwen, iets dat groeit in fysieke zin, van klein naar groot. Ook het zich ontvouwen van blad- en bloemknoppen zie ik als beweging van klein naar groot. Denk hierbij aan het zich openen van een Teunisbloem in ongeveer tien minuten.

Een uitzondering hierop lijkt het minuscule vrouwelijke bloempje van de Hazelaar: het kleine rode pluimpje op de top van een wat forsere knop. Later in het jaar vormt zich op deze plaats echter de veel grotere hazelnoot, omgeven door een lichtgroene kraag.

Planten leren kennen is voor het grootste deel de groeibewegingen ervan observeren, dus: geduld. Wacht een dag, een paar weken, maanden, soms zelfs jaren, tot u ontdekt welk idee achter de kiemplant zit. 'Oefening baart kunst.'

Zo weet ik proefondervindelijk wat er uit deze kleine, juist geopende 'handjes' (zie foto) kan ontstaan: een schitterende grote boom met hartvormige bladeren.

De kleine ronde vruchtjes, meestal met twee of drie aan één propellertje gegroeid om door de wind meegevoerd te worden, volgen op de bloei. Die gaat gepaard met veel gezoem en heerlijk zoete geuren. Fietst u in de voorzomer maar een langs de Heemsteedse Dreef en geef dan oren en neus de kost. Autobezitters mijden in deze tijd de schaduwrijke parkeerplaatsen zo veel mogelijk, vanwege de kleverige nectar die uit de bloeiende bomen druipt ... u raadt het al: uit de *handjes* groeit een Linde.

Tekst: Yneke Bettink

Foto: Günther Blaich

Open dagen Bio-Boeren

Biologische boeren en tuinders zetten hun deuren voor u open op zaterdag 12 en zondag 13 juni. Meer informatie? Ga naar www.lekkernaardeboer.nl.

WOESTELAND: JONGEREN EN NATUUR

Velen van u hebben er vast wel eens hun hoofd over gebroken: hoe betrek je jongeren - op een voor hen aansprekende manier - bij de natuur? En dan niet de NJN-types [1], want die redden zich wel. Nee, iets laagdrempeligs ... Goed nieuws, dat is er al: WoesteLand (www.woesteland.nl).

WoesteLand is de landelijke jongerenafdeling van het IVN. WL verzorgt kampen, weekenden en dagen, voornamelijk in Nederland, maar ook in het buitenland. Het concept is eenvoudig: werken in de natuur (voor natuurbeheerders en boeren) samen met andere jongeren. Low-budget en anders dan anders. Er wordt vegetarisch en zoveel mogelijk biologisch gegeten. Speelse niet-belerende natuureducatiefjes brengen besef bij van samenhang van natuur, mens en aarde. Jongeren van 12 tot 30 jaar vormen de doelgroep. De kampen worden ook georganiseerd en geleid door WoesteLanders.

Dat was het goede nieuws, maar er is ook minder goed nieuws: WoesteLand is niet zo bekend.

Een goede PR is niet eenvoudig, omdat het een landelijke afdeling is, die dus door heel Nederland moet

Woestelanders rusten uit na hard werken in de natuur. Foto: Yvonne Roep

opereren. Een groot deel van de PR gaat via mond-tot-mond-reclame. Het lijkt me leuk om de publiciteit ook eens lokaal aan te pakken, specifiek via mensen die naar activiteiten van het IVN komen. Daarom distribueer ik wervende ansichtkaarten die onze PR-WoesteLanders maken. Elke gids kan er een aantal krijgen om uit te delen aan jongeren, aankomende jongeren, ouders en grootouders van jongeren die geïnteresseerd zijn in laagdrempelige natuur&milieu-gerelateerde activiteiten voor jongeren. Wil jij er ook een paar? Neem dan contact met mij op: yvonne.roep@gmail.com

Tekst: Yvonne Roep (IVN-gids en WoesteLander)

[1] NJN = Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie

IVN Zomerweek ... ga eens een keertje mee!

Dit jaar wordt de Zomerweek gehouden van 31 juli t/m 7 augustus op Texel. Verblijf in groepsaccommodatie De Breemhoeve in Den Hoorn. Kamperen in eigen tent is mogelijk.

De IVN zomerweek dat is:

- een week voor het hele gezin, jeugd (vanaf 5 jaar en mét zwemdiploma!), jongeren, ouderen en alleenstaanden (wel redelijk goede conditie vereist)
- een actieve week waarin natuurbeleving, landschap en cultuurhistorie centraal staan.
- een activiteitenprogramma met apart kinderprogramma, ingevuld door lokale (IVN) vrijwilligers
- een goedkope en leuke vakantie: prijs inclusief alle excursies, alle maaltijden, koffie/thee, € 235,- voor IVN leden en € 245,- voor niet-leden. Kinderen t/m 13 jaar, resp. € 155,- en € 160,-.

Informatie en opgaveformulier via www.ivn.nl/zomerweek.

Foto: website IVN Zomerweek

Verzekering voor vrijwilligers

Wat als er iets gebeurt? Van verschillende kanten krijgen wij de vraag of een vrijwilliger van het IVN verzekerd is tijdens de uitoefening van zijn of haar vrijwillige taak. Het antwoord daarop is ja. Alle vrijwilligers die in een gemeente werkzaam zijn, zijn via die gemeente verzekerd. Wel wordt duidelijk gesteld dat voor alle verzekeringen geldt dat bestaande particuliere verzekeringen in de dekking vóór gaan op deze gemeentelijke verzekering. Dus als u zelf verzekerd bent, zult u de schade moeten verhalen op uw eigen verzekering.

Wat valt er onder de verzekering

- De ongevallenverzekering keert uit in geval van overlijden of invaliditeit en heeft een dekking voor geneeskundige kosten.
- Er is een dekking voor psychische hulp naar aanleiding van molest.
- Onder de Persoonlijke Eigendommenverzekering vallen o.a. beeld- en geluidsapparatuur, computerapparatuur, brillen en fietsen.
- Aansprakelijkheid t.a.v. personen en zaken
- Juridisch advies en/of rechtsbijstand bij strafrechtelijke vervolging of civielrechtelijke aanspraken van derden; eveneens verhaalsrechtsbijstand in het geval een vrijwilliger schade wil verhalen op derden.

De vereniging en de (vrijwillige) bestuurders vallen voor een aantal zaken ook onder de gemeentelijke verzekering, namelijk:

- Aansprakelijkheidsverzekering voor rechtspersonen
- Verkeersaansprakelijkheid voor rechtspersonen
- Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering

Foto voorzijde >>

Ook die grote beuken zijn ooit klein begonnen. Wie weet is deze beukenzaailing, waar net het eerste paar echte beukenblaadjes uit groeit, over vijftig jaar ook zo reusachtig.

Jan-Willem Doornenbal

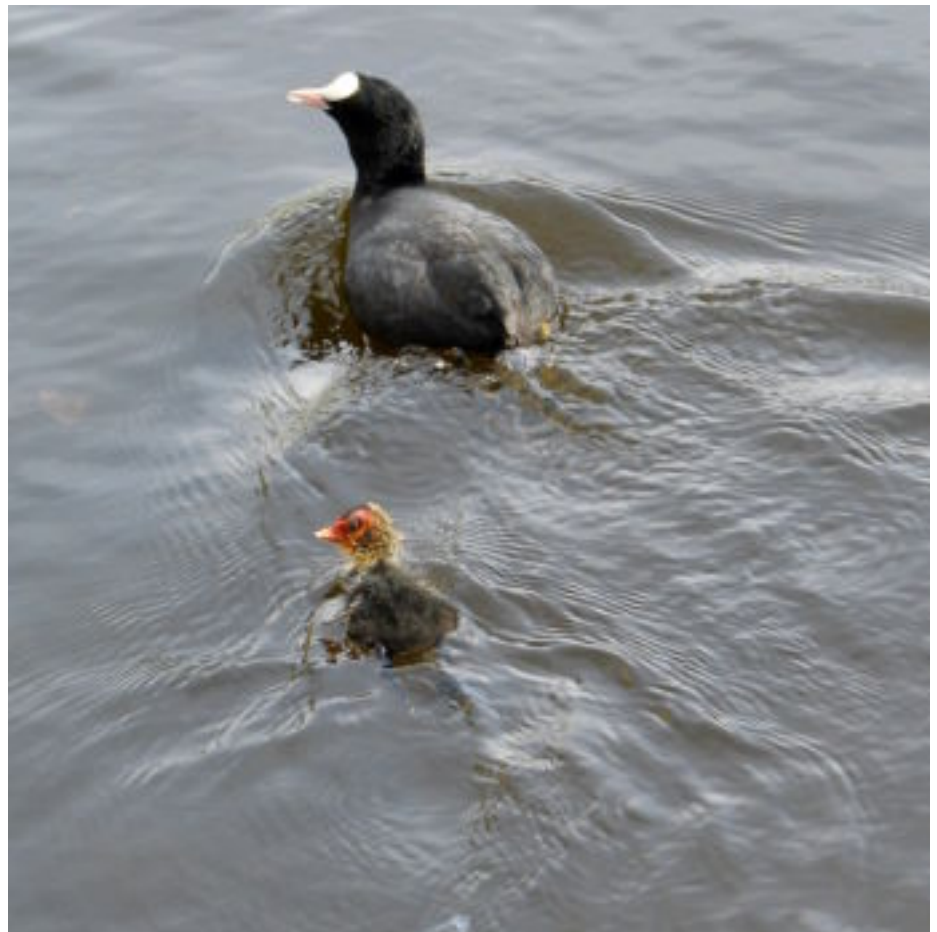
Al die kruipende diertjes zijn normaal erg klein. Voor de gelegenheid zijn ze groot geworden. Twee lieveheersbeesten, twee doodgravers en een weps vertelden aan kinderen over zichzelf.

Roos Waaijer

PS: voor meer info of om te helpen met ordenen van de pakken: Ans Boogers, ansivnz@gmail.com

Ik ook

Als je denkt 'dat kan ik ook', stuur dan je foto in voor het volgende thema 'van oud naar jong' (web of mail)

Opeens is het steeds hoger opgebouwde nest leeg. Samen met drie jonge meerkoetjes zwemmen de ouders in de buurt. Af en toe duikt een ouder onder, op zoek naar een hapje voor een jong of zichzelf. En overall waar vader of moeder gaat volgt zo'n klein ding. Wat een kracht zit er al in zo'n klein zwemmend bolletje.

Marisca van der Eem